

JONAS JABLONSKIS LATVIJOJE

A. PIROČKINAS

1888 m. lapkričio 3 d. Maskvos imperatoriškojo universiteto kandidatas Jonas Jablonskis buvo paskirtas Tartu mokslo apygardos kuratoriaus kanceliarijoje stalo viršininko padėjėju¹. Tą dieną baigėsi trejus su viršum metų trukusi bedarbio, namų mokytojo ir teismo raštininko būklė – prieš Jablonskį atsivėrė perspektyva artimiausioje ateityje, padirbėjus laikinai kanceliarijoje, gauti gimnazijos mokytojo vietą. Prasidėjo Jablonskio gyvenimo Latvijoje etapas: po dviejų mėnesių, nuo 1889 m. sausio 3 d., J. Jablonskis buvo paskirtas į Mintaujos (Jelgavos) gimnaziją senųjų kalbų mokytoju². Čia jis išbuvo iki 1896 m. rugsėjo 1 d., kol buvo iškeltas į Revelį (Taliną) taip pat gimnazijos mokytoju³.

Mintaujoje praleisti septyneri metai, galima sakyti, buvo vieni iš laimingiausių ir sėkmingiausių Jablonskio gyvenime. Per tuos metus jis susiformavo kaip kalbininkas. Tai buvo palyginti labai vaisingi ir našūs metai: vien tik „Varpe“ buvo išspausdinti 24 straipsniai. Jie nevienodi: dalis – palyginti neilgos recenzijos, bet yra ir tokių, kurie sprendė esmingas lietuvių bendrinės kalbos problemas ir dėjo pamatą vėlesniems jo stambiesiems darbams. Per Jablonskio rankas perėjo ne vienas „Varpo“ bendradarbių straipsnis ar vertimas. Atskiru leidiniu išeina jo redaguotos „Mūsų pasakos“ (1894 m.). Jono Jablonskio straipsnių pasirodo etnografijai skiriamame rusų žurnale „Živaja starina“; 1896 m. gegužės 8 d. jis išrenkamas tikruoju Imperatoriškosios rusų geografijos draugijos nariu⁴ – tie faktai rodo, kad Jablonskis, stengdamasis supažindinti platesnį pasaulį su lietuvių kalba ir liaudies kūryba, užmezgė kontaktus su rusų spauda ir organizacijomis.

¹ Жг. Циркуляр по Дерптскому учебному округу, 1888, № 11, p. 590.

² Ten pat, 1889, Nr. 1, p. 46.

³ Циркуляр по Рижскому учебному округу, 1896, № 9, p. 505.

⁴ Архив Географического общества СССР (Ленинград), ф. 1, 1896, оп. 1, № 11, лр. 96–97.

Jono Jablonskio namai Mintaujoje tampa šio miesto lietuvių – inteligentų ir moksleivių – centru⁵. Čia rengiami net lietuviški spektakliai⁶, o mokiniai ateina pasitarti ar pasiskolinti knygų⁷.

Jablonskio veikla Mintaujoje buvo labai plati ir įvairi. Jos visų detalių čia neįmanoma apibūdinti, todėl šiuo kartu reikia pasitenkinti vienu kitu faktu iš Jablonskio santykių su savo vyresnybe ir latvių inteligentais. Šie santykiai nemaža prasidėjo prie jo veiklos sėkmės.

Šiuo metu dar negalima pasakyti, kokiomis aplinkybėmis Jablonskis suėjo į pažintį su pačiu apygardos kuratoriumi M. Kapustinu, bet tai buvo dar prieš Jablonskiui atvykstant į Rygą ir Mintaują⁸. Kuratoriaus palankumą ir paramą Jablonskiui rodo jam skirtos įvairios pašalpos. Antai, kai dar Jablonskis buvo stalo viršininko padėjėju, 1888 m. gruodžio 19 d. jam buvo paskirta 35 rublių pašalpa⁹. Po dvylikos dienų, gruodžio 31 d., kai, matyt, jau buvo aišku, kad Jablonskis išvyks į Mintaujos gimnaziją, jam vėl skiriama 30 rublių pašalpa¹⁰. 1890 m. gegužės 11 d. Jablonskis gauna net 150 rublių pašalpos¹¹. Tais pačiais metais prasikeičia mokslo apygardos kuratorius, bet 1891 m. balandžio 24 d.¹² ir 1891 m. gruodžio 20 d.¹³ Jablonskis gauna po 150 rublių. Vėliau tokių pašalpų Jablonskis nebe-gaudavo, bet užtat 1895 m. sausio 1 d. jis buvo apdovanotas „за усердную службу и особые труды“ 3-jo laipsnio šv. Stanislavo ordinu¹⁴.

Tačiau viršininkų malonėje slypėjo ir tam tikrų pavojų. Turint galvoje to meto sudėtingus nacionalinius ir klasinius santykius Latvijoje, Jablonskis galėjo būti įtartas esąs M. Kapustino varomos politikos įrankis. Laimė, Jablonskis to įtarimo išvengė. Atvirkščiai, latvių inteligentija jį priėmė labai šiltai ir su pasitikėjimu. Tą santykių glaudumą rodo ne vienas mums žinomas faktas.

Antai 1907 m. rugsėjo 5 d. (pašto antspaudo data) iš Panevėžio rašytame atviruke žinomam latvių kalbininkui K. Miülenbachui Jablonskis prašo: „Praneškite

⁵ Žr. „Lietuvos mokykla“, 1921, Nr. 10–11, p. 513–604 (Atsiminimai apie J. Jablonski).

⁶ Amerikoje ėjusio „Vienybės lietuvininkų“ laikraščio (1895 m. Nr. 19, p. 223) korespondencijoje rašoma, kad per vėlykas Jelgavoje vienuose lietuvių namuose buvusi vaidinama lietuviška komedija. Gal čia turima galvoje J. Jablonskio namai? Be to, plg. V. M a k n y s, Lietuvių teatro raidos bruožai, I, 1972, p. 212.

⁷ Žr. „Lietuvos mokykla“, 1921, Nr. 10–11, p. 537–538.

⁸ Akademikui V. I. Lamanskiui rašytame 1896 m. balandžio 25 d. laiške Jablonskis yra nu-rodęs, kad „Kai aš laikiau Maskvoje kandidato egzaminą, jis yra man padėjęs net pinigais“ (Архив Академии наук СССР (г. Ленинград), ф. 35, оп. 1, ед. хр. 1613, л. 7).

⁹ Циркуляр по Дерптскому учебному округу, 1888, № 12, p. 653–654.

¹⁰ Ten pat, 1889, Nr. 1, p. 53.

¹¹ Циркуляр по Дерптскому учебному округу, 1890, № 6, p. 318.

¹² Ten pat, 1891, Nr. 5, p. 232.

¹³ Ten pat, 1892, Nr. 1, p. 59.

¹⁴ Ten pat, 1895, Nr. 1, p. 9.

Treilando (jeigu dar gyvas) adresą¹⁵. Fricis Treilandas-Bryz Zemniekas, žymus latvių rašytojas ir pedagogas, 1889 m. kaip tik buvo apygardos liaudies mokyklų inspektoriumi. Tad galima spėti, kad Jablonskis galėjo su juo susipažinti kuratoriaus kanceliarijoje arba ir Maskvoje. Jablonskio cituotas sakiny s labai glaustas, bet tai, kad po 18 metų teiraujāmāsi Treilando adreso, rodo santykių artimumą. Bryz Zemniekas buvęs labai įtakingas (jo viršininkai Kapustinas ir Pokrovskis vadinę jį „latvių kunigaikščiu ir poetu“¹⁶), todėl jis galėjo padėti Jablonskiui susipažinti su latvių inteligentais. Bryz Zemniekui jau iš anksčiau buvo žinomi lietuvių reikalai: jis turėjo ryšių su Maskvoje studijavusiais J. Basanavičiumi¹⁷, J. Šliūpu¹⁸. O P. Mašiotas, rašydamas apie Maskvos lietuvių studentų kuopelės santykius su analogiška latvių kuopele, tiesiog pažymi, kad latviai rinkdavęsi „pas savo krašto karštą patriotą Treilandą – Bryz Zemnieką, vokiečių kalbos mokytoją“ ir kad ten atėdavę ir lietuvių kuopelės atstovų¹⁹. Tad Jablonskis, kuris Maskvos studijų metais buvo aktyvus lietuvių studentų kuopelės narys, jau tada galėjo susipažinti su Fr. Treilandu – Bryz Zemnieku. Vadinasi, Jablonskis vyko į Latviją kaip savas, laukiamas ir Rygoje, ir Mintaujoje žmogus.

Tik tokiu ryšiu galima paaiškinti tą faktą, kad Jablonskis, ėmęs dirbti Mintaujoje, iš karto buvo priimtas Jelgavos Latvių draugijos nariu: jo pavardė randama visose 1890 – 1895 m. išleistose tos draugijos metinėse apyskaitose²⁰. Kai Jablonskis išvyko į Taliną, tie santykiai su draugija, matyt, nutrūko. Kuo ir kokiu mastu pasireiškė Jablonskio veikla draugijoje, šiandien, neturint draugijos dokumentų, sunku pasakyti. Reikia manyti, kad jis buvo draugijos literatūros skyriaus narys. Svarbiau tai, kad šio skyriaus susirinkimuose jis galėjo susipažinti su tokiais žymiais latvių rašytojais, žurnalistais, visuomenės veikėjais, kaip Alunanai, A. Sterstė (gramatikų autorius), J. Dravniekas, A. Lerchis-Puškaitis ir kt. Visai galima, kad Jablonskiui teko, kad ir trumpai, bendrauti su žymiuoju latvių poetu J. Rainiu, kuris apsigyveno Jelgavoje prieš išvykstant Jablonskiui ir buvo vienas radikaliųjų Jelgavos Latvių draugijos narių. Tačiau artimiausiai jis bendravo su gimnazijos mokytoju ir tos pačios draugijos nariu K. Miūlenbachu.

Bendraudamas su latviais, Jablonskis bus gerokai išmokęs latviškai. Apie tai jis pats rašė kartą atsiminimuose: Mintaujos „darbo žmonės ir šiaip latvių mažamoksliai latviškai tekalbėdavo, man, jau kiek mokėjusiam susikalbėti latviškai ir

¹⁵ Latvijos TSR Valstybinės bibliotekos Rankraščių skyrius, R, X 55, mape 3, apvalks 20.

¹⁶ Vehrotājas (M. Treilande), Atmiņas par Brīz Zemnieku, Rīgā, 1911, p. 22.

¹⁷ Žr. J. Basanavičius, Rinktiniai raštai, 1970, p. 924.

¹⁸ J. Šliūpas, Maskvoje 1880 – 82 m., „Jaunoji Lietuva“, 1924, Nr. 2, p. 10 – 11.

¹⁹ P. Mašiotas, Kai knygas draudė. Įspūdžiai ir atsiminimai, Kaunas, 1924, p. 43.

²⁰ Jelgavos Latviešu Biedrības gada pārskats, 1889, Jelgavā, 1890, p. 9; taip pat ir kt. metų apyskaitos.

turėjusiam apie tą kalbą kiek supratimo, teko tuoj gėrėliau pramokti latviškai kalbėti²¹. Čia verta pažymėti, kad Jablonskio prisipažinimas, jog jis iš anksčiau mokėjęs kiek latviškai, rodo jo tiesioginius kontaktus su latviais iki atvykimo į Latviją.

Tokiu būdu, įsijungus į latvių visuomeninį gyvenimą, Jablonskiui latvių kultūros pasiekimai galėjo imponuoti. O tie pasiekimai iš tikrųjų buvo nemaži: Jelgavoje ėjo trys latvių laikraščiai (draugija leido „Tėviją“) ir žurnalas „Austrums“, buvo leidžiama daug latviškų knygų, statoma spektaklių, karštai diskutuojama susirinkimuose įvairiausiais latvių kultūros, taip pat ir kalbos klausimais. Visai tikėtina, kad Jablonskis dalyvavo 1895 m. birželio 15 d. Jelgavoje įvykusioje latvių dainų šventėje: apie tai jis užsimena savo atsiminimuose²².

Apskritai Mintauja tuo laiku buvo didelis kultūros centras: joje, turėjusioje apie 30 000 gyventojų, buvo 36 įvairios mokyklos, 5 spaustuvės, 10 knygynų ir skaityklų²³.

Jelgavoje nebuvo tokia sunki ir caro žandaro letena: internacionalinė gyventojų sudėtis (be latvių, joje gyveno daug vokiečių, rusų, lenkų, lietuvių), senos Kuršo hercogystės tradicijos kiek švelnino nacionalinę priespaudą, ir nedideliame lietuvių būreliui, kuris spietėsi apie Jablonskį, buvo geresnės veikimo sąlygos, negu pačioje Lietuvoje.

Visos šios aplinkybės, kurias, matyt, kuo geriausiai suvokė ir pats Jablonskis, skatino jį dirbti iš visų jėgų.

Lietuvių kalbos mokslas ir praktika buvo toji darbo sritis, kurioje Jablonskis galėjo duoti daugiausia. Tą jis pats suprato, to iš jo reikalavo ir lietuvių inteligentai. Tačiau darbo baras buvo labai platus ir sudėtingas. Jablonskis, kaip senųjų kalbų specialistas, galėjo nesunkiai nukrypti į istorinę-lyginamąją kalbotyrą, kuri tuo metu lietuvių bendrinei kalbai, vadinasi, ir lietuvių visuomenei nebuvo labai aktuali. Laimė, Jablonskis iš karto pajuto, ko reikia lietuvių bendrinei kalbai. Kaip tai svarbu pajusti, rodo J. Juškos, A. Baranausko, K. Jauniaus pavyzdys: jie iki savo amžiaus galo nesuvokė bendrinės kalbos formavimosi ir raidos specifikos. Kad Jablonskis išvengė jų likimo, tai čia iš dalies galime dėkoti tai aplinkybei, kad jis, gyvendamas Mintaujoje, prieš akis turėjo latvių bendrinės kalbos pavyzdį ir latvių kalbininkų patirtį.

Latvių raštų kalba buvo gerokai nutolusi nuo liaudies kalbos. Buvo labai prisivisę žodžių ir junginių, aklaai verstų iš vokiečių kalbos. XIX a. devintajame dešimtmetyje pasigirdo latvių spaudoje balsų, reikalaujančių kurti bendrinę kalbą, ypač jos žodyną, remiantis gyvąja liaudies kalba. Būdingas to laiko latvių raštų kalbos įvertinimas pateiktas 1889 m. laikraštyje „Dienas lapa“: „Mūsų, latvių, rašy-

²¹ Jablonskio Raštai, red. J. Balčikonis, I, K., 1933, p. 285.

²² Jablonskio Raštai, I, p. 286.

²³ Žr. Энциклопедический словарь (Брокгауз и Ефрон), т. XIX, СПб., 1896, p. 456—457.

tojai buvo, o iš dalies ir dabar tebėra latviai tik gimimu ir kalbos garsais, tuo tarpu galvoti jie galvoja vokiškai, kaip jie nuo mažens mokyklose įprato²⁴. Visai analogiškai Jablonskis rašė 1893 m. straipsnyje „Mūsų raštų kalba“: „Šis dalykas, t. y. kalimas žodžių bereikalo ir nemokėjimas, reikiant „nusikalti“, parodo, juog daugelis mūsų rašytojų, ar šep ar teip, vis-gi *nutauto*. Stebėtis nėra iš-ko, nės visi mes gavome mokslą svetimose kalbose, daugelis net atrpato savaip manyti“²⁵.

Pažangioji, demokratiškoji latvių inteligentija, suprantama, negalėjo būti abejinga bendrinės kalbos tolimui nuo liaudies ir nuo jos kalbos. 1892 m. vienas latvių autorius apie tai rašė: „Man rodos, kad dabartinė raštų kalba atsidūrė klystkelyje: einant tais pačiais keliais toliau, bus taip, kad latvis daugiau nesupras, ką tautietis kalba“. Todėl jis siūlė rašytojui tokį kelią: „Eik, keliauk po mieląją Latviją, klausykis, kaip žilosios močiutės pasakoja žiemos vakarais verpdamos ir lopydamos, klausykis, kaip bernai tarp savęs kalbasi /.../, tada ir tavoje kalboje bus jaučiama tautos dvasia, bet tada ji nesutaps su dabartine raštų kalba. Šioji nėra nuklausyta mūsų namuose ir kaimuose; ji padaryta prie rašomojo stalo ir vėliau duota tautai, kad priimtų kaip savą“²⁶.

Latvių kalbininkai ir rašytojai bendrinės kalbos šaltiniu laikė ir tautosaką. „Mokslininkams, kurie tiria ir kuria tautos kalbą, tautos mitologiją, tautos seniausiąją istoriją /.../, liaudies pasakos turi didžiū didžiausią vertę“, – rašė mūsų minėtas Fr. Bryvzemniekas savo pasakų rinkinio pratarinėje²⁷. Kiek vėliau kitas latvių publicistas, Karlis Petersonas, tiesiog nurodė, kad pirmasis bendrinės kalbos šaltinis esanti gyvoji liaudies kalba, o „antrasis šaltinis, kuriame pastebima tikroji liaudies kalbos dvasia, yra mūsų tautosakos rinkiniai“²⁸.

Jablonskiui, be abejo, šios pažiūros buvo gerai žinomos: jos galėjo būti išreikštos ir Jelgavos Latvių draugijos susirinkimuose, įvairiuose pokalbiuose. Pats Jablonskis yra rėmęs latvių pavyzdžiu, ragindamas naujadarus kurtis pagal gyvosios liaudies kalbos ir tautosakos kalbos pavyzdžius: „Latvių vadovai, matydami, kad jų pridirbti žodžiai netinka žmonėms, kurie tankiai net nė suprasti negali jų, jau keletas metų pradėjo rinkti, kiek įmanydami, savo tautos dainas, pasakas /.../. Žinovai Latvių kalbos kiekvienam norinčiam gerai pažinti jų kalbą ir jieškančiam latv. gramatikų dabar tankiai nurodo tiesiog ant minėtų rinkinių – pasakų, dainų etc.; jie nori tuomi pasakyti, kad tik tenai tegalima išmokti priguliničiai jų kalbos. Taigi ir man anot tų Latvių rodos, jog lengva bus ir gerą gramatika sustatyti ir grynai lie-tuviškai rašyti tik tuomet, kada mes gerai pažinsime *žmonių* kalbą ir pradėsime raš-

²⁴ W. K. Mūsu valodas tirtāji, „Dienas lapa“, 1889, Nr. 223, p. 1.

²⁵ Jablonskio Raštai, IV, K., 1935, p. 41.

²⁶ A. Vēl kas par mūsu rakstu valodu, „Latviešu avizes“, 1892, Nr. 5.

²⁷ Fr. Brivzemnieks, Mūsu tautas pasakas, I, Rīgā, 1887, p. III–IV.

²⁸ A.K.(=Petersons Karlis), Piezīmes par mūsu rakstu valodu, „Austrums“, 1892, V, p. 366.

to kalbos taisykles remti ant tų įstatymų, kuriuos mums duoda mūsų žeminkų, ypač sodiečių kalba. /.../ Rašytojai /.../ neužmirš savo tėvų kalbos tik tuomet, kada jie turės po akių daugybėje dainų, pasakų gyvą paveikslą savo tautiečių kalbos“²⁹.

Raginimas bendrinę kalbą priartinti prie liaudies kalbos palietė ne tik leksiką, bet ir sintaksę. Todėl XIX a. pabaigoje latvių spaudoje nemaža buvo diskutuojama dėl sintaksės dalykų; pirmiausia dėl linksnių vartojimo. Todėl visai tikėtina, kad ir Jablonskis, šių straipsnių savotiškai paskatintas, atkreipė savo akis į lietuvių kalbos sintaksės dalykus. Atidžiau patyrinėjęs lietuvių rašytojų (plačiaja prasme) rašinius, jis padarė tokią išvadą: „nutautimas dar aiškiau pasirodo, jei, paėmęs vieną kitą mūsų laikraščių straipsnį, imi jį tyrinėti iš pusės sintaksio. Čion gali matyti tankiausiai visų kalbų sintaksį, tik nerandi tos dvasios mūsų kalbos, apie kurią galima turėt išmanymas išsiskačius į žmonių dainas, pasakas, mįsles. Norom-nenorom turi pripažinti, juogei gangreit visas mūsų kalbos sintaksis guli dar žmonių kalboje, neišėjęs aikštėn“³⁰. Taip Jablonskis rašė 1893 m. „Varpo“ 3-me numeryje, o dešimtajame jau pasirodė jo straipsnis „Medega sintaksiui“.

Neatsitiktina, kad Jablonskis iš daugybės spęstinių sintaksės problemų straipsnyje „Medega sintaksiui“³¹ pasirinko linksnių vartojimą su bendratimi (siekinium). Tą pasirinkimą, matyt, lėmė dvi aplinkybės. Pirma, bendraties (siekinio) ir su ja susijusių linksnių vartojimu labai domėjosi istorinės-lyginamosios indoeuropiečių kalbotyros atstovai: čia labiausiai reikėtų minėti V. Milerio³², A. Popovo³³ ir J. Zubato³⁴ straipsnius. Pirmieji du tikriausiai buvo žinomi tiek Jablonskiui, tiek latvių sintaksininkams. Antroji aplinkybė, paskatinusi Jablonskį susidomėti linksnio ir bendraties konstrukcijomis, buvo latvių straipsniai. Antai 1892 m. žurnale „Austrums“ buvo išspausdinti keli straipsniai, kuriuose bendrinės kalbos normos požiūriu nagrinėjamos šios konstrukcijos. Pavyzdžiui, K. Petersonas straipsnyje „Viena analogija lietuvių ir latvių kalbose“ pateikia iš V. Milerio ir F. Fortunatovo sudaryto dainų rinkinio pavyzdžių su konstrukcija „vardininkas + bendratis“, aiškina jų kilmę³⁵. Tame pačiame žurnalo numeryje recenzentas T. užsimena vienodą vardininko ir galininko vartojimą latvių debityve³⁶. Polemizuodamas su T. priekaištu, kad tik

²⁹ Jablonskio Raštai, IV, p. 42–43.

³⁰ Ten pat, p. 41–42.

³¹ Ten pat, p. 28–36.

³² W. Miller. Über den letto-slavischen Infinitiv, „Beiträge zur vergleichenden Sprachforschung auf dem Gebiete der arischen, celtischen und slavischen Sprachen, herausgegeben von A. Kuhn und A. Schleicher, 1876, VIII, p. 156–174.

³³ A. Попов, Сравнительный синтаксис именительного, звательного и винительного (...), „Филологические записки“, вып. I–IV, 1879, p. 1–42, 43–76.

³⁴ J. Zubatý, (Rec.) Altindische Syntax von B. Delbrück, „Listy filologické“, XVI, 1889, p. 62–65.

³⁵ Petersons Karlis, Kāda analogija leišu un latviešu valodās, „Austrums“, 1892, II, p. 154.

³⁶ Žr. „Austrums“, 1892, II, p. 151–152.

latvių inteligentai debityve vartoją galininką, minėtasis K. Petersonas rašo specialų straipsnį šiam priekaištui atremti³⁷.

Latvių spaudoje buvo rašoma ir dėl kilmininko ar galininko vartojimo prie bendraties (siekinio) tikslui reikšti. Tų diskusijų rezultatas buvo Miülenbacho straipsnis, išspausdintas 1895 m. „Austrume“³⁸.

Šis Miülenbacho straipsnis, žinoma, Jablonskiui, rašiusiam „Medegą sintaksiui“, įtakos negalėjo turėti. Tačiau jis rodo, kad Jablonskio artimai bendrauta su savo kolega. Tas straipsnis kiek rodo ir tai, kad Jablonskio ir Miülenbacho bendravimas nebuvo vienpusiškas: Jablonskis, matyt, buvo gerai išstudijavęs Juškos dainų sintaksę ir, prireikus atitinkamų pavyzdžių Miülenbachui, galėjo jam pateikti jų: pastarasis nurodo, kad Jablonskis maloniai nurodęs sakinių su vietos galininkais³⁹. Miülenbachui buvo žinomas ir Obelaičio (= Jablonskio) straipsnis „Medega sintaksiui“. Miülenbachas, išdėstydamas aukščiau nurodytą J. Zubato straipsnį, pažymi, kad tikslo kilmininko prie bendraties kilmę taip pat aiškinas ir Obelaitis „Varpe“.

Šiokių tokių paralelių galima rasti ir kitais sintaksės klausimais: dėl kilmininko ir galininko vartojimo su neigiamaisiais veiksmažodžiais, dėl vardo kilmininko ir pan. Galėtumėm net sakyti, kad ir kilmininko vartojimo prie neveikiamųjų dalyvių aiškinimas yra susijęs su latvių spaudoje rašytais straipsniais⁴⁰. Tačiau šios paralelės mažiau įtikimos: viena, latvių spaudoje tie dalykai buvo ne taip pabrėžiami; antra, Jablonskis analogiškus lietuvių kalbos dalykus ėmė kelti tada, kai jau seniai buvo palikęs Latviją. 1894 m. dėl nežinomo priežasčių staiga nutrūksta jo bendradarbiavimas „Varpe“: lietuvių spaudoje jis nieko nerašo iki 1900 m. Tik 1904 m. vėl pradeda rodytis jo straipsniai kalbos klausimais. Tad po 1904 m. jo teikti dalykai, kurie kuo sutampa su latvių spaudoje svarstytais, gali būti išaiškinti visai savarankiškai. Šiaip ar taip, kol nėra ištirinėtas Jablonskio kalbinis palikimas ir kol patys latviai nėra parašę darbų, kurie nušviestų XIX a. pabaigos latvių bendrinės kalbos formavimąsi, subtilesnės analogijos rizikingos.

Vertinant Jablonskio gyvenimą ir veiklą Latvijoje, reikia pripažinti, kad jis turėjo palyginti geras sąlygas dirbti kalbos norminamąjį darbą. Čia jis, kūrybiškai pasinaudojęs latvių kalbos mokslo patirtimi, iš karto pasuko teisingu kalbos norminimo ir ugdymo keliu. Jis išplėtė ir kalbos norminimo sferą, nes iškėlė sintaksės svarbą: anksčiau dėmesio centre tebuvo tik rašyba ir leksika.

³⁷ Petersons Karlis, Piezīme par debitīvu, „Austrums“, 1892, IV, p. 296.

³⁸ K. Mühlenbachs, Genetivs pie infinitīva jeb, labāk sakot, pie supīna, „Austrums“, 1895, I, p. 29–35.

³⁹ Ten pat, p. 31 (išnaša).

⁴⁰ Plg. nepasirašytą straipsnį: Kāds vārds par nepareizi izlietotu un nevietā nostādītu ģenītu, „Tēvija“, 1885, Nr. 45, p. 2.

ЙОНАС ЯБЛОНСКИС В ЛАТВИИ

Резюме

Литовский языковед Й. Яблонскис в течение семи лет (3.1.1889—1.IX.1896) работал преподавателем древних языков в Митавской (ныне Елгавской) мужской гимназии. Этот период сыграл решающую роль в формировании его взглядов на литературный язык: он стал глубоким знатоком живого литовского языка, большим авторитетом и плодотворным работником в области литературного языка, так как лучше других литовских языковедов определил принципы и критерии кодификации литовского литературного языка.

Успеху Яблонскиса способствовал ряд обстоятельств, в том числе и тесные контакты с латышской интеллигенцией, в первую очередь с известным лексикографом и синтаксистом К. Мюленбахом, знакомство с трудами по вопросам латышского литературного языка.